

I z a b e l a P r z y b y l s k a
ORCID: 0000-0001-6141-2867
Akademia Ignatianum w Krakowie

Arteterapia pierwszego kontaktu

Art Therapy: First Contact

Anna Pikała, Magdalena Sasin,
Arteterapia. Scenariusze zajęć,
Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego,
Łódź 2016, ss. 165

Wydanej w 2016 roku książki Anny Pikały i Magdaleny Sasin *Arteterapia. Scenariusze zajęć* nie sposób pominąć z kilku powodów. Wielu czytelników może ucieszyć fakt, że łączy ona podejście teoretyczne z praktyką. Już we wstępie autorki zaznaczają, że książka nie pretenduje do miana podręcznika akademickiego, lecz dostarcza w trzech rozdziałach raczej orientacji wśród wielu zagadnień obszernej dziedziny, jaką jest arteterapia. I rzeczywiście, poruszane są w niej podstawowe zagadnienia, budujące wiedzę z obszaru arteterapii. Natomiast dzięki dołączeniu szesnastu scenariuszy zajęć czytelnik uzyskuje praktyczne wskazówki, jak wcześniej omówione problemy pedagogiczne można rozwiązywać wykorzystując działania artystyczne.

Po lekturze pierwszego rozdziału czytelnik zdobywa rozeznanie, czym jest arteterapia, kim jest arteterapeuta, jakie powinien posiadać kompetencje oraz jaki jest jego status zawodowy w Polsce i za granicą. Wprowadzeniem do tego rozdziału jest krótkie

SPI Vol. 22, 2019/3
ISSN 2450-5358
e-ISSN 2450-5366

Reviews

Recenzje

przedstawienie terapeutycznych właściwości sztuki oraz przegląd źródeł odnoszący się do charakterystyki procesu arteterapeutycznego.

W drugim rozdziale autorki w sposób mocno skrócony dokonują encyklopedycznego przeglądu większości subdyscyplin, które składają się na arteterapię, uwzględniając nawet tak nielicznie omawiane w literaturze przedmiotu jej segmenty, jak przykładowo fotografoterapia (zwana często też fototerapią), hortiterapia czy talasoterapia. Dla osób pragnących mieć rozeznanie w bogactwie wszelakich oddziaływań przez sztukę ta część jest wysoce użyteczna i bardzo praktyczna – wiele istotnych informacji zebranych w jednym miejscu, w zgrabnym formacie o niewielkiej objętości.

W rozdziale trzecim badaczki wymieniają i krótko definiują wybrane problemy edukacyjno-wychowawcze, którym może przychodzić z pomocą zastosowanie arteterapii. W dalszej jego części dołączone zostały autorskie scenariusze zajęć, które są jednym z głównych walorów tej książki. Ich tematyka oscyluje wokół wymienionych wcześniej problemów edukacyjno-wychowawczych, a zamierzony cele to między innymi: poprawa komunikacji, świadomość oraz ekspresja emocji, relaksacja, wzmacnianie poczucia własnej wartości, ćwiczenia koncentracji, integracja grupy. Każdy z nich opiera się na schemacie, w którym wyszczególnione są cele, wiek uczestników oraz wielkość grupy, potrzebne środki dydaktyczne, przewidywany czas trwania i miejsce zajęć oraz szczegółowy opis ich przebiegu. Autorki wymieniają także każdorazowo zastosowane rodzaje arteterapii, a niektóre scenariusze w końcowej części zaopatrzone zostają w krótki komentarz wyjaśniający konteksty pedagogiczne i artystyczne, co składa się na ich dodatkowy atut. Tak przygotowany materiał stanowi cenne źródło praktycznej wiedzy, ukazujące specyfikę pracy arteterapeutycznej oraz gotowe narzędzie pracy, zwłaszcza dla początkujących arteterapeutów oraz pedagogów, osób poszukujących inspiracji i dopiero wypracowujących własny warsztat pracy.

Niedopracowaną stroną zamieszczonych scenariuszy jest ich wyrywkowość, brak przemyślanej konstrukcji o charakterze całościowego, wielogodzinnego cyklu arteterapeutycznego, który zbudowany wokół wybranej problematyki ukazywałby namysł i profesjonalne podejście terapeutyczne. Innymi słowy, brakuje kontynuacji, która ukazałaby budowanie procesu oraz odpowiedzialność arteterapeuty za tenże proces – scenariusze stanowią bowiem luźny zbiór

pojedynczych, niepowiązanych ze sobą propozycji, każdy przeznaczony dla innych grup wiekowych, których zakres rozciąga się od przedszkoli po ludzi dorosłych. Jednak, jak pokazuje Agnieszka Łuciuk-Wojczuk, podejście programowe jest możliwe nawet w niewielkich objętościowo publikacjach¹.

Pewne zastrzeżenia budzi także konspekt numer cztery. Zgodnie z ogólnym zaleceniem autorek, zamieszczone zajęcia można stosować zarówno na spotkaniach jednorazowych, jak i włączyć je do cyklu. I tak, przykładowo, autorki proponują pracę z młodzieżą licealną (proponowany wiek 17–18 lat) nad poczuciem wstydu. Zalecanym miejscem zajęć jest dom kultury lub szkoła. Bez „rozgrzewki” następuje w scenariuszu przejście do sedna sprawy, czyli prowadzący zachęca uczestników do porozmawiania o kompromitujących historiach z ich życia, które każdorazowo należy zakończyć zdaniem: „Myślałem/łam, że spałę się ze wstydu”. Biorąc pod uwagę, że na zajęcia arteterapeutyczne, w odróżnieniu od zajęć stricte artystycznych, przychodzą zwykle osoby, które borykają się z jakimiś trudnościami i jeśli nie są to zajęcia w grupie kontynuującej, lecz spotkanie jednorazowe, to trudno sobie wyobrazić, żeby uczestnicy zechcieli się obnażać przed sobą kompromitującymi opowieściami na własny temat, nie mając do siebie zaufania. Praca nad poczuciem wstydu, aby mogła przynieść korzyści dla uczestniczących, wymaga przygotowania, raczej nie jest to temat na jednorazowe zajęcia. Tu i ówdzie można także napotkać niefortunne sformułowania autorek, takie jak na przykład: „(...) należy naprowadzić uczestników na wniosek: nawet z nie ulubianymi kolorami może powstać przyjemny obrazek” (s. 126). W terapii nie jesteśmy jednak w stanie przewidzieć, a tym bardziej zaplanować, czy uczestnik będzie chciał przemalować wyrażone nieprzyjemne emocje na przyjemne.

Na zamieszczone scenariusze można spojrzeć jako na skarbiec wielu dobrze opracowanych ćwiczeń, pomysłowych rozwiązań oraz powszechnie znanych ćwiczeń w nowej odsłonie. W przypadku tych ostatnich autorki rzetelnie odsyłają do źródeł, podając linki internetowe lub odsyłając do pozycji książkowych. Rolą arteterapeuty lub

¹ Autorka dołączyła scenariusze odbytych dwunastu sesji arteterapeutycznych oraz omówiła ich przebieg w swoim opracowaniu: A. Łuciuk-Wojczuk (2010). *Muzykoterapia w procesie odzyskiwania zdrowia przez pacjentów z chorobami onkologicznymi*. Kraków: Akademia Muzyczna w Krakowie.

pedagoga może być zatem umiejętne wplatanie zamieszczonego bogactwa ćwiczeń do własnego repertuaru. Dla zainteresowanych pogłębieniem tematu wygodna może się okazać także końcowa lista najnowszych polskojęzycznych lektur z zakresu arteterapii.

Książka Pikały i Sasin ma szansę dotrzeć do szerokiego grona odbiorców, w którym powinni się znaleźć przede wszystkim studenci kierunków arteterapeutycznych, pedagogicznych oraz psychologicznych. Korzyść z lektury mogą odnieść także czynni zawodowo arteterapeuci, pedagodzy, wychowawcy – zwłaszcza znajdujący się na początku swej kariery zawodowej, a także każdy, kogo ciekawi arteterapia.

ADRES DO KORESPONDENCJI

Mgr Izabela Przybylska
Akademia Ignatianum w Krakowie
Wydział Pedagogiczny
e-mail: izabela.przybylska@ignatianum.edu.pl